

La recerca en comunicació en el País Valencià

Comunicació digital

per Guillermo López García,
professor de periodisme
de la Universitat de València

Resum

La investigació en els mitjans digitals valencians mostra un balanç encara escàs. No hi ha estudis de conjunt que elaboren una cartografia dels mitjans existents, ni tampoc s'han traçat les línies de força del seu funcionament. Els treballs desenvolupats fins a la data es resumeixen en algunes investigacions parcials, presentades com a comunicacions i ponències en diversos congressos científics, i referències marginals en obres que analitzen la comunicació digital en un sentit més genèric. Eixe relatiu desinterès en la matèria es correspon clarament amb un grau de desenvolupament molt escàs de les versions digitals dels principals mitjans valencians, amb algunes excepcions en l'àmbit lingüístic català.

Digital Media

Abstract

Research on Valencian digital media is still scant. No studies provide an overview of the existing media or trace the lines of trends and operations. Work carried out to date has been summarized in several partial investigations presented as papers at scientific conferences and has appeared in reference sections of articles on digital media in general. This relative disinterest in the matter is clearly reflected in the small number of electronic versions of the principle Valencian media—with exceptions in the Catalan media.

1. Introducció

L'anàlisi dels mitjans valencians en Internet presenta certes dificultats d'origen, algunes relacionades amb les característiques peculiars del mitjà: això és, la desterritorialització inherent a un mitjà global com Internet dificulta en gran mesura catalogar com a valencians alguns mitjans petits, inclús d'indole personal, publicats en Internet, com ara *weblogs*, mitjans especialitzats o comunitats virtuals d'usuaris reunits entorn d'una temàtica concreta. El mateix succeix amb la majoria dels grans mitjans publicats en castellà i en català, que tenen la seu principal fora de la Comunitat Valenciana i estan dirigits a un públic que excedix en molt al radicats en el territori valencià.

En segon lloc, cal precisar que la incidència dels mitjans digitals valencians en la investigació científica és una variable clarament dependent del comportament que aquests mitjans hagen presentat en Internet. I en aquest últim aspecte el balanç és clarament desigual. Així, els principals diaris valencians publicats en castellà no s'han caracteritzat fins a la data pel seu caràcter innovador, compromís amb el mitjà i inversió econòmica en Internet. De fet, no va ser fins a l'any 1997 quan el diari *Levante-EMV* va activar per fi la seua versió digital, i els restants mitjans de referència a la Comunitat Valenciana tardarien molt més (*Las Provincias*

l'any 2000, *Información* en 2001 i *Mediterráneo* en 2002). En els mitjans exclusivament digitals el context resulta també particularment pobre, amb l'única excepció del diari *Panorama Actual*.

Contrasta amb aquest balanç (i repercuteix, en conseqüència, en la investigació) el que cal efectuar dels mitjans escrits en català, com a mínim en el que concerneix dos casos específics. La revista *El Temps* va aparèixer ja en 1994, i es va convertir en el primer mitjà publicat a Espanya a tenir una versió publicada en Internet. El portal *Vilaweb*, aparegut en 1996 (primer mitjà sense referent imprès que, provinent de l'Estat espanyol, es va publicar en Internet), tot i que radicat a Barcelona, ha desenvolupat una estratègia innovadora d'implantació en l'àmbit local al llarg de tot l'àmbit lingüístic català, propiciant a més la participació activa del públic de molt diverses maneres. Per totes aquestes raons, l'Acadèmia ha seguit *Vilaweb* amb particular atenció, la qual cosa ha generat també estudis dirigits a l'anàlisi de les seccions locals d'aquest mitjà a la Comunitat Valenciana. En l'àmbit lingüístic català cal destacar també la presència almenys d'altres dos mitjans, un provinent d'una publicació impresa (el periòdic quinzenal *L'Avanç*, des de 2002) i l'altre publicat exclusivament en Internet (el diari *Parlem*, des de 2003), aquest últim elaborat íntegrament pels lectors.

2. La recerca en monografies i revistes acadèmiques

El panorama esbossat en l'apartat anterior es correspon clarament amb un estat de la investigació en el moment actual molt poc desenvolupat. No hi ha monografies dedicades totalment o substancialment als mitjans digitals valencians, i el mateix caldria dir de les publicacions periòdiques. Les referències són com a màxim ocasionals, en un marc d'investigació molt més ampli. És el que succeeix, sense anar més lluny, amb el notable cas de la revista *El Temps*, anteriorment mencionat. A pesar de la seua primerenquíssima aparició, *El Temps* va desaparèixer el mateix 1994 d'Internet i no reapareixeria fins a quatre anys després, en 1998. Per això les abundants referències científiques es limiten a consignar la seua aparició com a primera publicació periòdica inserida en Internet, però no van acompanyades d'una anàlisi més profunda. És el que ocorre en el pioner estudi d'Armañanzas, Díaz Noci i Meso (1996), referència que després seguirien molts altres investigadors.

Exactament el mateix, però en un sentit negatiu en què sol retraure-se'ls la seua tardança a incorporar-se a la xarxa, és el que ocorre amb els diaris digitals en castellà. I, de nou, es tracta de referències molt concretes en un context molt més ampli, generalment d'estudis quantitius que entre altres objectius busquen glossar el conjunt de la premsa digital en espanyol (Cabrera, 2000; Armentia, 2005; Salaverría, 2005). La

menció específica als mitjans digitals valencians més important la trobem en l'anàlisi genèrica de la premsa escrita valenciana dut a terme per Estrella Israel, presentat com a capítol d'un volum col·lectiu (coordinat pel professor de la Universitat San Pablo - CEU Antonio Laguna) sobre l'estructura de la comunicació a la Comunitat Valenciana al llarg de la dècada dels noranta. Al final del capítol Israel fa una brevíssima referència, fonamentalment de caràcter descriptiu, als mitjans digitals valencians, que enumera fins a un total d'onze (2000: 125).

3. La recerca en congressos i reunions científiques

Fins a la data, els congressos i la resta d'activitats de difusió científicotècnica han sigut l'escenari en què la investigació relativa als mitjans digitals valencians ha assolit resultats més acabats, centralitzats fonamentalment en dos esdeveniments:

— D'una part, el IV Congrés de Comunicació Local (2004), organitzat per la Universitat Jaume I de Castelló, que portava precisament per títol «La comunicación local por Internet». En aquest fòrum es van presentar diverses comunicacions centrades en l'anàlisi dels mitjans locals valencians en Internet, entre les quals cabria destacar la comunicació de la professora de la Universitat d'Alacant i col·laboradora de *Vilaweb Alacant* Mar Iglesias, titulada simptomàticament «Alicante: ¿Una ciudad sin medios digitales? El desierto informativo alicantino en Internet» (2006). Altres treballs també centrats en la qüestió que ens ocupa van ser els de López, Querol i Sáez (2006), sobre la comunicació local en la província de Castelló; Ramírez (2006), relativa a la ràdio municipal valenciana en Internet; i Sanmartín (2006), centrat en la presència de les cadenes valencianes de TDT en Internet.

— De l'altra, el XIV Congrés de Mitjans de Comunicació integrat en els XXXIV Premis Octubre, que portava per títol «Qui té por de la digitalització? Els reptes de la nova televisió i la interacció digitals». Aquest congrés va comptar amb taules rodones dedicades a l'anàlisi de les noves formes de comunicació en Internet i dels mitjans digitals en català.

Cabria destacar, a més, el IV Congrés de l'Associació de Jovens Investigadors en Comunicació (Universitat Cardenal Herrera - CEU de València, 1999), en el qual es va presentar una comunicació d'Elvira García de Torres i María José Pou, titulada «Interactividad, información, promoción y valor de portal de las televisiones locales en la Red» (2000), basada en l'anàlisi de les pàgines web de nou televisions locals valencianes.

4. Conclusiones: desídia dels mitjans tradicionals i recerca fragmentària

Tot el que antecedit no pot sinó obligar-nos a oferir un balanç negatiu de l'estat de la investigació sobre els mitjans valencians en Internet. Encara que podria argüir-se que les característiques del mitjà (Internet), així com la seua recent implantació, ho fan propici per presentar un balanç encara exploratori en la investigació, la veritat és que aquesta, tant en el context espanyol com en l'àmbit lingüístic català, es troba prou consolidada (i en ambdós casos, a més, amb una important presència d'investigadors valencians). El problema s'hauria de buscar en el marc territorial (la Comunitat Valenciana) en el qual ens ubiquem, globalment poc atractiu per a la investigació (amb les excepcions anteriorment mencionades) donada l'escassa implicació amb el mitjà demostrada per les principals empreses mediàtiques valencianes. Ha sigut aquest el factor que possiblement explique en major grau el desinterès de la comunitat investigadora.

Bibliografia

- ARMAÑANZAS, Emy; DÍAZ NOCI, Javier; MESO, Koldo (1996). *El periodismo electrónico*. Barcelona: Ariel.
- ARMENTIA VIZUETE, José Ignacio (2005). «Los diarios digitales siguen buscando su propia identidad tras una década de existencia». *Estudios Sobre el Mensaje Periodístico*, núm. 11. p. 9-22. [Disponible a http://www.ucm.es/info/emp/Numer_11/Sum/3-01.pdf]
- CABRERA, M. Ángeles (2000). *La prensa online: Los periódicos en la www*. Barcelona: CIMS.
- GARCÍA DE TORRES, Elvira; POU AMÉRIGO, María José (2000). «Interactividad, información, promoción y valor de portal de las televisiones locales en la Red». *Latina de Comunicación Social*, núm. 27. [Disponible a <http://www.ull.es/publicaciones/latina/aa2000tma/132/elvira.html>]
- IGLESIAS, Mar (2006). «Alicante: ¿una ciudad sin medios digitales? El desierto informativo alicantino en Internet». A: LÓPEZ LITA, Rafael; FERNÁNDEZ BELTRÁN, Francisco; DURÁN MAÑES, Ángeles [ed.]. *La comunicación local por Internet: IV Congreso de Comunicación Local*. Castelló: Universitat Jaume I, p. 201-208.
- ISRAEL GARZÓN, Estrella (2000). «Diversificación y estrategias en la prensa diaria de la Comunidad Valenciana (1995-2000)». A: LAGUNA, Antonio [coord.]. *La comunicación en los 90: El mercado valenciano*. València: Fundación Universitaria San Pablo - CEU, p. 115-125.

LÓPEZ, Albert; QUEROL, Vicent; SÁEZ, Emilio (2006). «Estrategias de comunicación local para el desarrollo. *Connectem*, una red de comunicadores en el interior de Castellón». LÓPEZ LITA, Rafael; FERNÁNDEZ BELTRÁN, Francisco; DURÁN MAÑES, Ángeles [ed.]. *La comunicación local por Internet: IV Congreso de Comunicación Local*. Castelló: Universitat Jaume I, p. 281-290.

RAMÍREZ, Anunciación (2006). «La radio municipal de la Comunidad Valenciana en Internet: relación o flirteo». A: LÓPEZ LITA, Rafael; FERNÁNDEZ BELTRÁN, Francisco; DURÁN MAÑES, Ángeles [ed.]. *La comunicación local por Internet: IV Congreso de Comunicación Local*. Castelló: Universitat Jaume I, p. 413-424.

SALAVERRÍA, Ramón [coord.] (2005). *Cibermedios: El impacto de Internet en los medios de comunicación en España*. Sevilla: Comunicación Social.

SANMARTÍN, Julián (2006). «El escaparate de las televisiones locales por ondas de la Comunidad Valenciana en Internet». A: LÓPEZ LITA, Rafael; FERNÁNDEZ BELTRÁN, Francisco; DURÁN MAÑES, Ángeles [ed.]. *La comunicación local por Internet: IV Congreso de Comunicación Local*. Castelló: Universitat Jaume I, p. 531-539.